

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І КІРАўНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР

№ 18 (568)

Субота, 8 чэрвеня 1946 г.

Цана 50 кап.

3 чэрвеня пасля цяжкай і працяглай хваробы памёр адзін з заснавальнікаў і выдатнейшых кіраўнікоў камуністычнай партыі і Совецкай дзяржавы таварыш **МІХАІЛ ІВАНАВІЧ КАЛІНІН**

Ад Цэнтральнага Камітэта Усесаюзнай Камуністычнай партыі (большэвікоў), Савета Міністраў Саюза ССР і Прэзідыума Вярхоўнага Савета Саюза ССР

Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Камуністычнай партыі (большэвікоў), Савет Міністраў Саюза ССР і Прэзідыум Вярхоўнага Савета Саюза ССР з вялікім жалем паведамляюць партыю і ўсіх працоўных Совецкага Саюза, што 3 чэрвеня ў 10 гадзін 05 минут пасля працяглай і цяжкай хваробы памёр выдатны дзеяч нашай партыі і Совецкай дзяржавы, член Палітбюро ЦК ВКП(б), член Прэзідыума Вярхоўнага Савета Саюза ССР таварыш **МІХАІЛ ІВАНАВІЧ КАЛІНІН**.

Усё сваё свядомае жыццё таварыш КАЛІНІН прысвяціў барацьбе за справу працоўных, за перамогу камунізму. Таварыш КАЛІНІН быў верным папчэчнікам Леніна і Сталіна, адным з актыўнейшых будаўнікоў і віднейшых кіраўнікоў большэвіцкай партыі і Совецкай дзяржавы.

Дваццаць сем год МІХАІЛ ІВАНАВІЧ КАЛІНІН самааддана працаваў на пасадзе кіраўніка вярхоўнага органа Совецкай дзяржавы, аддаючы ўсе сілы ўмацаванню сацыялістычнай Айчыны, умацаванню саюза рабочых, сялян і інтэлігенцыі нашай краіны і дружбы народаў Совецкага Саюза.

Усё кіпучае жыццё і плённая дзейнасць таварыша КАЛІНІНА, вялікага рэвалюцыянера і будаўніка сацыялістычнай дзяржавы—прыклад самаадданнага служэння народу і найглыбейшай адданасці Радзіме. МІХАІЛ ІВАНАВІЧ КАЛІНІН сваёй вернасцю справе Леніна—Сталіна, сваёй блізкасцю да народных мас і глыбокім разуменнем іх патрэб, сваімі нястомнымі клопатамі аб шчасці народа заслужыў шырокую павагу і гарачую любоў усіх працоўных.

Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Камуністычнай партыі (большэвікоў), Савет Міністраў Саюза ССР і Прэзідыум Вярхоўнага Савета Саюза ССР упэўнены, што памяць аб МІХАІЛУ ІВАНАВІЧУ КАЛІНІНУ, аб яго нястомнай барацьбе за свабоду і шчасце народаў нашай краіны, за росквіт Совецкай Радзімы будзе натхняць усіх камуністаў і беспартыйных, усіх рабочых, сялян і інтэлігенцыю на самаадданую працу ў імя далейшага ўмацавання сацыялістычнай дзяржавы.

Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Камуністычнай партыі (большэвікоў), Савет Міністраў Саюза ССР і Прэзідыум Вярхоўнага Савета Саюза ССР

3 чэрвеня 1946 года.

У Совеце Міністраў СССР

Совет Міністраў СССР прапанаваў усім савецкім дзяржаўным установам вывесці па ўсёй тэрыторыі СССР 4 і 5 чэрвеня 1946 года на сваіх будынках жалобныя сцягі з прычыны смерці Міхаіла Іванавіча Калініна.

У дзень пахавання Міхаіла Іванавіча Калініна 5 чэрвеня 1946 года прапанавана схіліць, пачынаючы з 7 гадзін вечара да канца пахавання, усе дзяржаўныя сцягі, узнятыя над будынкамі Урада Саюза ССР, Урадаў саюзных рэспублік, над будынкамі цэнтральных і мясцовых устаноў і органаў Саюза ССР і саюзных рэспублік, а таксама над будынкамі пасольстваў, місій, консульстваў і гандлёвых прадстаўніцтваў Саюза ССР у замежных дзяржавах і на суднах ваеннага і гандлёвага флота Саюза ССР.

У Совеце Міністраў СССР і Цэнтральным Камітэце ВКП(б)

Советам Міністраў СССР і Цэнтральным Камітэтам ВКП(б) створана камісія па арганізацыі пахавання Члена Палітбюро ЦК ВКП(б) і Члена Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР таварыша М. І. Калініна ў складзе: т. т. Касыгіна А. Н. (старшыня), Папова Г. М., Горкіна А. Ф., Кузняцова В. В., Аляксандрава Г. Ф. і Булганіна Н. А.

Ад камісіі па арганізацыі пахавання члена Палітбюро ЦК ВКП(б), члена прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР таварыша МІХАІЛА ІВАНАВІЧА КАЛІНІНА

Труна з целам таварыша М. І. Калініна ўстаноўлена ў Калоннай залі Дома Саюзаў.

Доступ у Калонную залю Дома Саюзаў для развітання з нябожчыкам М. І. Калініным адчынены з 10 гадзін раніцы 4 чэрвеня да 5 гадзін вечара 5 чэрвеня.

Пахаванне таварыша М. І. Калініна адбудзецца на Краснай плошчы ля Крэмлёўскай сцяны 5-га чэрвеня г. г. у 7 гадзін вечара.

Ад Саюза Совецкіх Письменнікаў

Праўленне Саюза Совецкіх Письменнікаў СССР выказвае глыбокі сум з прычыны смерці выдатнага дзяржаўнага і партыйнага дзеяча МІХАІЛА ІВАНАВІЧА КАЛІНІНА, які аддаў шмат год свайго жыцця самаадданаму служэнню Радзіме, справе партыі Леніна—Сталіна.

ПРЭЗІДЫУМ САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ

Ад Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі (большэвікоў) Беларусі, Савета Міністраў Беларускай ССР і Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі (большэвікоў) Беларусі, Савет Міністраў Беларускай ССР і Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР выказваюць глыбокі жал з прычыны смерці выдатнага дзеяча Совецкай дзяржавы і большэвіцкай партыі, члена палітбюро ЦК ВКП(б), члена Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР, вернага папчэчніка і баявога друга Леніна і Сталіна—МІХАІЛА ІВАНАВІЧА КАЛІНІНА.

Усё сваё светлае жыццё Міхаіл Іванавіч Калінін аддаў самаадданаму служэнню справе вялікай партыі Леніна—Сталіна, інтарсам умацавання Совецкай дзяржавы, Вярхоўнага органа савецкай улады, на чале якога ён знаходзіўся больш чвэрці стагоддзя.

Міхаіл Іванавіч Калінін быў палымным патрыётам нашай Совецкай Радзімы, натхнёным прапагандыстам ленінска-сталінскіх ідэй, непрымірным барацьбітом супроць усіх ворагаў партыі і савецкага народа, буйнейшым арганізатарам партыі.

З юнацкіх год і да апошніх дзён свайго жыцця Міхаіл Іванавіч Калінін змагаўся за перамогу і ўмацаванне сацыялізму, за правядзенне ў жыццё ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі, за ўмацаванне дружбы паміж народамі многанацияльнага Совецкага Саюза.

У сэрцах працоўных Совецкай Беларусі вечно будзе жыць светлае імя Міхаіла Іванавіча Калініна, які разам з таварышам Сталіным прымаў самы актыўны ўдзел у стварэнні Беларускай дзяржавы, у дасягненнях гаспадарчага і культурнага ўздыму Совецкай Беларусі.

Сваімі нястомнымі клопатамі аб добрабыце рабочых, сялян, інтэлігенцыі Міхаіл Іванавіч Калінін заваяваў глыбокую павагу ўсіх працоўных многанацияльнага Совецкага Саюза.

Яго прыклад вернага служэння народу, справе Леніна—Сталіна і найглыбейшай адданасці Радзіме, яго нястомная барацьба за свабоду і шчасце многанацияльных народаў Совецкай Айчыны, за росквіт Сацыялістычнай Радзімы будуць натхняць уесь савецкі народ на новыя працоўныя подзвігі ў будаўніцтве камунізму.

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі (большэвікоў) Беларусі, Савет Міністраў Беларускай ССР і Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР

Ад Прэзідыума Вярхоўнага Савета РСФСР і Савета Міністраў РСФСР

Прэзідыум Вярхоўнага Савета РСФСР і Савет Міністраў РСФСР з глыбокім жалем паведамляюць, што 3 чэрвеня 1946 года пасля працяглай і цяжкай хваробы памёр выдатны дзяржаўны дзеяч, адзін з буйнейшых будаўнікоў камуністычнай партыі і Совецкай дзяржавы, верны папчэчнік Леніна і Сталіна, які аддаў усё сваё жыццё стварэнню і ўмацаванню савецкага грамадскага і дзяржаўнага ладу, член Палітбюро ЦК ВКП(б), член Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР, дэпутат Вярхоўнага Савета РСФСР—таварыш **МІХАІЛ ІВАНАВІЧ КАЛІНІН**.

Прэзідыум Вярхоўнага Савета РСФСР, Савет Міністраў РСФСР. 3 чэрвеня 1946 года.

Міхаіл Іванавіч Калінін

3 чэрвеня пасля цяжкай і працяглай хваробы памёр адзін з заснавальнікаў і выдатных кіраўнікоў камуністычнай партыі і Совецкай дзяржавы таварыш Міхаіл Іванавіч Калінін.

Міхаіл Іванавіч Калінін нарадзіўся ў лістападзе 1875 года ў сям'і сялянина Цвярской губерні (цяпер Калінінскай абласці). 18-гадовым юнаком Калінін паступае ў якасці рабочага на завод «Стары арсенал» у Пецярбургу. Праз два гады Міхаіл Іванавіч паступае на работу на Пуцілаўскі завод у якасці токара на метал, дзе і кваліфікуецца як выдатны декальшчык. У гэты перыяд Міхаіл Іванавіч уключаецца ў рэвалюцыйную работу нелегальных рабочых арганізацый і вылучаецца як адзін з перадавых рабочых сярод пецярбургскага пролетарыята. Пасля яго арышту пецярбургскай паліцыйнай паліцыяй ён высылаецца ў Тбілісі, дзе паступае ў Тбіліскія чыгуначныя майстэрні ў якасці токара на металу. З прычыны праследвання тбіліскай паліцыяй Міхаіл Іванавіч перабраецца ў Рэвель, дзе ён, працуючы ў чыгуначных майстэрнях, заканчвае тэрмін ссылак. Потым ён вяртаецца ў Пецярбург, дзе ён працуе на гарматным заводзе ў якасці декальшчыка. З гэтага часу ён ужо не пакідае Пецярбурга, спалучаючы заводскую работу на розных заводах Пецярбурга з нелегальнай рэвалюцыйнай дзейнасцю ў радах партыі большэвікоў, як адзін з відных перадавых рабочых і палітычных кіраўнікоў рабочага класа.

Пяцьдзесят год свайго жыцця аддаў таварыш Калінін барацьбе за вызваленне працоўных мас, за справу сацыялізму. Разам з Леніным М. І. Калінін працаваў у першых падпольных марксісцкіх гуртках і ў «Саюзе барацьбы за вызваленне рабочага класа», плячо ў плячо з Леніным і Сталіным ён будаваў партыю большэвікоў, ствараў большэвіцкую газету «Правда», актыўна ўдзельнічаў у падрыхтоўцы і ажыццяўленні вялікай савецкай рэвалюцыі.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ў 1917 годзе таварыш Калінін становіцца адным з віднейшых кіраўнікоў маладой Совецкай дзяржавы.

У сакавіку 1919 года таварыш Калінін на прапанову Леніна выбіраецца Старшынёй вярхоўнага органа Расійскай Федэратыўнай Совецкай Рэспублікі—Усерасійскага Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта Саветаў.

У снежні 1922 года пасля стварэння Саюза Совецкіх Сацыялістычных Рэспублік таварыш Калінін выбіраецца на пост Старшынёй вярхоўнага органа Совецкага Саюза—Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта Саюза Совецкіх Сацыялістычных Рэспублік (СССР).

У студзені 1938 года пасля пераўтварэння вышэйшых органаў Совецкага Саюза таварыш Калінін выбіраецца на першай сесіі Вярхоўнага Савета СССР Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета Совецкага Саюза.

Міхаіл Іванавіч Калінін паказаў сябе як мудры і выпрабаваны кіраўнік вярхоўнага органа Совецкай дзяржавы, заваяваўшы ўсенародную любоў у нашай краіне і павагу ўсяго перадавога чалавечтва.

Таварыш Калінін—слаўны сын вялікага рускага народа—непарыўна звязаны з сваёй краінай і з справай вызвалення працоўных ад капіталістычнага рабства.

У гады мірнага сацыялістычнага будаўніцтва, пасля пераможнага заканчэння грамадзянскай вайны, М. І. Калінін аддаваў усе сілы і веды, уесь свой багаццёвы жыццёвы вопыт справе ўмацавання магутнасці савецкага грамадскага і дзяржаўнага ладу. Верны папчэчнік Леніна і Сталіна—таварыш Калінін нястомна змагаўся супроць ворагаў партыі і народа за перамогу ленінізму.

У гады Вялікай Айчыннай вайны таварыш Калінін, будучы ўжо цяжка хворым, самааддана працаваў на пасадзе кіраўніка вярхоўнага органа Совецкай дзяржавы, аддаваў усе свае сілы справе перамогі Совецкага Саюза над нямецкімі і японскімі агрэсарамі. Савецкім людзям памятна палымныя патрыятычныя выступленні таварыша Калініна ў дні Айчыннай вайны, якія ўсялялі ў нашу армію і народ упэўненасць у перамозе над ворагам.

Імя Міхаіла Іванавіча Калініна—симваль самаадданнага служэння і адданасці нашай Радзіме—бязмежна дорага ўсім савецкім людзям.

Дзейнасць таварыша Міхаіла Іванавіча Калініна заўсёды будзе ўраўняцца ўзорам дзяржаўнай мудрасці і непарыўнай сувязі з народам, прыкладам гераічнага служэння справе камунізму.

Памяць аб Міхаілу Іванавічу Калініну—палымным патрыёту нашай Радзімы, непакісным барацьбіту за камунізм, мудрым і сардэчным кіраўніку—назаўсёды захавоўце ў сэрцах усе савецкія людзі.

Бывай, наш дарагі друг і баявы таварыш!

Г. АЛЯКСАНДРАУ	М. КАСУМАШ	Н. НАТАЛЕВІЧ
А. АНДРЭЕУ	А. КІРХЕНШТЭЙН	Ю. ПАЛЕЦКІС
Л. БЕРЫЯ	А. КАСЫГІН	М. ПАПЯН
А. БЕРДЫЕУ	І. КОНЕУ	Н. ПАТОЛІЧАУ
Ф. БРОУКА	А. КУЗНЯЦОУ	Г. ПОПОУ
Н. БУЛГАНІН	В. КУЗНЯЦОУ	А. ПАСКРЭБЫШАУ
І. ВАРЭС	Н. КУЗНЯЦОУ	П. ПАСПЕЛАУ
А. ВАСІЛЕУСКІ	Т. КУЛАТАУ	М. РАДЗІЕНАУ
К. ВЯРШЫНІН	О. КУУСІН	І. СТАЛІН
Н. ВАЗНЬСЕНСКІ	Г. МАЛЯНКОУ	Г. СТУРАУ
К. ВАРШЫЛАУ	Л. МЕХЛІС	А. ХРУЛЕУ
А. ГОРКІН	А. МІКАЯН	Н. ХРУШЧОУ
М. ГАРУХА	Н. МІХАЙЛАУ	М. ШАГАДАЕУ
А. ЖДАНАУ	В. МОЛАТАУ	Н. ШВЕРНІК
Л. КАГАНОВІЧ	А. МУМІНАУ	М. ШКІРАТАУ
А. КАЗАКПАЕУ		

Інфармацыя аб захворванні і смерці таварыша КАЛІНІНА Міхаіла Іванавіча

У М. І. Калініна ў маі 1944 года была вызначана злаякасная пухліна тоўстай кішкі.

У чэрвені таго-ж года была зроблена аперацыя, пасля якой стан здароўя Міхаіла Іванавіча Калініна палепшыўся і ён вёў далейшую работу амаль два гады.

З лютага 1946 года сілы Міхаіла Іванавіча сталі паступова слабець.

31 мая наступіла рэзкае пагоршэнне ў стане здароўя і 3 чэрвеня ў 10 гадзін 05 минут надыйшла смерць.

Ускрыццё цела, зробленае акадэмікам Абркосавым А. І., выявіла рак нисходзячай тоўстай кішкі з глыбокім із'язвленнем мета-стазы рака ў печань. Ракавая пухліна сціснула сасуды брызжэйкі і выклікала гангрену тоўстай кішкі і затым развіццё запалення брушны.

Прафесары: Церабінскі Н. Н., Очкін А. Д., Бакулёў А. Н., Вінаградаў В. Н., галоўны ўрач Крэмлёўскай больницы праф. Сокалаў С. Н. і начальнік лечанкіраўніцтва Крэмаля Бусалаў А. А.

МІХАІЛ ІВАНАВІЧ КАЛІНІН

Пахаванне Міхаіла Іванавіча Калініна

Жалобны мітынг на Краснай плошчы

ПРАМОВА тав. Н. М. ШВЕРНІКА

Ад імя ЦН ВКП(б), Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР

Таварышы!
Сёння наш народ з вялікім жалем развітаецца з Міхаілам Іванавічам Калініным.
Большэвіцкая партыя, сацыялістычная дзяржава і народы Саюза панеслі вялікую страту. Памёр выдатны дзяржаўны дзеяч нашай эпохі, адзін з слаўных арганізатараў і кіраўнікоў большэвіцкай партыі і Совецкай дзяржавы.
Усё кіпуе жывіць Міхаіла Іванавіча з юнацкіх год да апошняга дыхання было аддана поўнасьцю барацьбе за інтарэсы народа, за перамогу комунізму.
Жыццёвы шлях таварыша Калініна ад перадавога рабочага да кіраўніка вярхоўнага органа Совецкай дзяржавы — гэта шлях палыманнага рэвалюцыянера, які загартаваўся ў падпольнай, суровай рэвалюцыйнай барацьбе, у цяжкіх выпрабаваннях царскіх турмаў і ссылак, у шматгадовай самаадданай дзейнасці на карысць народа.
Рэвалюцыйная, партыйная, дзяржаўная дзейнасць Міхаіла Іванавіча з'яўляецца яркім узорам творчасці народных мас, якія вылучаюць з свайго асяроддзя магутныя народныя таленты.
Жыццё таварыша Калініна з'яўляецца ўвасабленнем самых выдатных асаблівасцей савецкай рэвалюцыі — яе найглыбейшай народнасці. Тысяччу ніцей ён — вялікі рэвалюцыянер — быў звязан з народам. Міхаіл Іванавіч ведаў самыя патаемныя думкі і спадзя-

ванні народных мас, іх патрэбы, імкненні і заўсёды знаходзіўся ў самай гущы барацьбы за перамогу ідэалаў рабочага класа.
Імя Калініна, любімага народа, дорага і свята ў нашай краіне ўсім слаям савецкага многа-нацыянальнага грамадства.
Вялікі савецкі гуманіст, таленавіты выхавальнік рабочых і сялян, Міхаіл Іванавіч заўсёды звяртаўся да народа са словам большэвіцкай праўды, даводзячы з велізарным майстэрствам гэту праўду простымі і яснымі словамі да свядомасці кожнага чалавека.
Выдатны прапагандыст ідэй партыі Леніна—Сталіна, таварыш Калінін многа сіл аддаў справе выхавання савецкай інтэлігенцыі.
27 год знаходзіўся Міхаіл Іванавіч на чале вярхоўнага органа магутнай Совецкай дзяржавы, заўсёды разглядаючы сябе, як слугу народа. Выдатны дзеяч большэвізма, Міхаіл Іванавіч заўсёды лічыў сябе салдатам партыі Леніна—Сталіна, свята выконваў яе волю.
Міхаіл Іванавіч быў верным сынам вялікага рускага народа, увасабленнем яго лепшых нацыянальных рысаў. Ясны розум, глыбокая народная мудрасць, рэвалюцыйны размах, непахіснасць і цвёрдасць у абароне народных інтарэсаў былі выхаваны ў Міхаіла Іванавіча рускім рэвалюцыйным рухам.
Усё свай жыццёвы шлях Міхаіл Іванавіч прайшоў з Леніным і Сталіным. З канца міну-

лага стагоддзя малады піцёрскі рабочы Міхаіл Калінін пачынае сваю рэвалюцыйную дзейнасць пад кіраўніцтвам Леніна і Сталіна.
На заводах Пецярбурга і Масквы, Рэвеля і Тбілісі, у большэвіцкіх арганізацыях, у падпольным друку таварыш Калінін заўсёды выступае палітычным барацьбітом за ідэй Леніна і Сталіна.
Узначальваючы вярхоўны орган многанацыянальнай Совецкай дзяржавы, Міхаіл Іванавіч аддаў сваю творчую энергію справе ўмацавання і развіцця дружбы народаў.
Палыманнае патрыёт Савецкай Радзімы, таварыш Калінін, ому выдатным змагаром за дружбу народаў Савецкага Саюза, паслядоўным правадніком прынцыпаў інтэрнацыяналізма. Ён выхоўваў савецкі народ у духу павагі да праўды і незалежнасці другіх народаў.
Надзвычай чулы ў адносінах да простых савецкіх людзей, Міхаіл Іванавіч быў суровы і бязлітасны да ворагаў айчыны. Ён выхоўваў у савецкіх людзях бязмежную любоў да сацыялістычнай айчыны і пекучую нянавісць да ворагаў народа.
У дні Вялікай Айчыннай вайны таварыш Калінін настольна стаяў на сваім пасту, распальваў нягасны агонь веры ў перамогу справядлівай справы, з'яўляўся адным з арганізатараў разгрому гітлераўскай Германіі і японскага імперыялізма.

Міхаіл Іванавіч не ўяўляў сабе жыцця па-за барацьбой за інтарэсы народа, за справу сацыялізму. «Уся гісторыя майго жыцця, а па сутнасці і ўся гісторыя рабочага класа, — гаварыў ён, — заключаецца ў тым, што мы жылі і змагаліся пад кіраўніцтвам Леніна, Сталіна».
Да апошніх дзён свайго жыцця, ужо цяжка хворы, Міхаіл Іванавіч усю палыманнасць свайго большэвіцкага сэрца, найбагачшы вопыт дзяржаўнай дзейнасці аддаваў справе ўмацавання савецкага ладу.
Большэвіцкая страта напаткала нас у той час, калі сацыялістычная айчына залечвае раны, што прынесла вайна, і ўпэўнена ідзе да новага ўздыму, да росквіту гаспадаркі і культуры Савецкай дзяржавы. Кожны крок па гэтым шляху набліжае нас да поўнага трыумфу комунізму, якому прысвяціў сваё жыццё родны Міхаіл Іванавіч Калінін.
Жыццё і праца Міхаіла Іванавіча Калініна — вялікі прыклад самаадданай служэння народу, узор барацьбы за высокародныя ідэалы партыі Леніна—Сталіна.
Нястомны гераічны подзвіг поўнага выдатнага дзеянісці Міхаіла Іванавіча Калініна будзе натхняць рабочых, сялян, інтэлігенцыю Савецкага Саюза на новыя подзвігі ў імя нашай вялікай Радзімы.
Вывай, наш дарагі друг і таварыш!

ЦЯЖКАЯ СТРАТА

З прычыны смерці Міхаіла Іванавіча Калініна 4 чэрвеня адбыўся жалобны мітынг пісьмэннікаў г. Мінска. Адкрываючы мітынг, Міхась Лынькоў прапанаваў ўшанаваць памяць Міхаіла Іванавіча Калініна ўставаем.
— Таварышы, — кажа далей М. Лынькоў, — не стала буйнейшага дзеяча нашай партыі, вернага папчэніка Леніна і Сталіна—Міхаіла Іванавіча Калініна, Гэта надзвычай цяжкая страта.
Імя Калініна было адным з папулярнейшых імён у нашай краіне. Ён вылучаўся надзвычай глыбокім веданнем жыцця рабочых, сялян і інтэлігенцыі. Да яго прыходзілі людзі розных прафесій, як да свайго чалавека, і заўсёды знаходзілі у яго дапамогу па той ці іншай справе.
У нашых сэрцах назавсёды застанецца вобраз гэтага выключнага чалавека, які ўсё сваё жыццё аддаў будаўніцтву новага грамадства. Найбольш ушанаваем яго памяць будзе наша сумленная праца на карысць той справе, якой прысвяціў сваё жыццё Міхаіл Іванавіч Калінін.
Слова бярэ Пятро Глебка.
— З іменем Калініна, вернага папчэніка Леніна і Сталіна, — гаворыць ён, — звязана ўся дзейнасць большэвіцкай партыі, перамога Кастрычніцкай Сацыялістычнай рэвалюцыі, росквіт нашай краіны і перамога над фашысцкай Германіяй. Як і ўсе народы Савецкага Саюза, беларусы народна баложа перажывае гэту вялікую страту, страту чалавека, з ім якога непарыўна звязана стварэнне Беларускай дзяржавы.
Я памятаю сустрэчу з Міхаілам Іванавічам у часе дэкады Беларускай культуры ў Маскве ў 1930 годзе. Там ён прэзідэнт Савецкай дзяржавы, цікавіўся ўсім патрэбамі далейшага нашага росту.
Заўсёды таварыш Калінін накіроўваў нашу думку на вырашэнне самых

актуальных задач. У яго асобе савецкая літаратура мела выдатнага кіраўніка. Ушанаваўшы памяць аб ім, мы павінны кожным сваім словам служыць той справе, за якую змагаўся М. І. Калінін.
— Вера ў народ, — адзначае ў сваім выступленні М. Клімковіч, — вера ў сілу простых людзей выяўлялася ва ўсёй дзейнасці таварыша Калініна.
Затым слова бярэ Цімох Крысько.
— У пошуках праўды, — гаворыць ён, — людзі заўсёды адрасаваліся да Калініна і там яе знаходзілі. Чытаючы яго выступленні і гутаркі, здзіўляешся велічыні розуму, глыбіні і яснасці думкі. Мне хочацца, каб нашы пісьмэннікі ў сваёй працы больш настойліва вучыліся ў Міхаіла Іванавіча Калініна.
У сваім выступленні Ілья Гурскі гаворыць аб дзейнасці М. І. Калініна на пасадзе старшыні прэзідыума Вярхоўнага савета СССР аб яго слаўнай барацьбе за генеральную лінію партыі.
— Нам асабліва дорага імя Міхаіла Іванавіча, як імя чалавека, які думат увагі аддаваў Беларускаму народу. Лепшым помнікам яму будзе наша нястомная праца над стварэннем у літаратуры вобразаў людзей, выхаваных М. І. Калініным.
Аб сустрэчы М. І. Калініна з моладдзю расказвае ў сваім выступленні І. Гутараў. Пацучымі глыбокага народнага жалю былі прасякнуты і выступленні Міхася Машары, А. Платнера, якія адзначылі, што ў асобе Міхаіла Іванавіча Калініна савецкі народ і ўсё перадавае чалавечта стрэйці вернага і адданнага народнай справе дзеяча.
Закрываючы жалобны мітынг, Міхась Лынькоў заклікаў усіх работнікаў літаратуры ў працы быць вартымі памніку вялікага грамадзяніна нашай краіны, вернага сына народа, настаюга будаўніцка сацыялістычнага грамадства М. І. Калініна.

Вялікі грамадзянін

3-га чэрвеня ў Беларускім Дзяржаўным драматычным тэатры імя Янкі Купалы адбыўся жалобны мітынг работнікаў мастацтва горада Мінска, прысвечаны памяці Міхаіла Іванавіча Калініна.
Мітынг адкрыў начальнік Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савета Міністраў БССР тав. Ліотаровіч. Ён паведаміў аб смерці выдатнага дзеяча партыі і савецкай дзяржавы М. І. Калініна і прапанаваў ўшанаваць памяць аб ім ўставаем.
Слова бярэ народная артыстка СССР і БССР Л. Александровская:
— Радзі прынесла нам сумную вестку аб смерці вялікага чалавека. Няма слоў, каб выказаць той глыбокі жал, які ахапіў сэрцы савецкіх людзей. Тры месяцы назад я сустрэлася з Міхаілам Іванавічам у Маскве на сесіі Вярхоўнага Савета СССР. Яго светлы вобраз я назавсёды захаваю ў сваім сэрцы, ён будзе натхняць нас на далейшую творчую работу.
— Мы ведаем, якой павагай карыстаўся Міхаіл Іванавіч сярод работнікаў, — кажаў старшыня Саюза савецкіх

пісьмэннікаў БССР М. Лынькоў. — Міхаіл Іванавіч аддаў усё сваё жыццё росквіту нашай краіны, будаўніцтву сацыялістычнага грамадства. Вялікая справа, за якую змагаўся любімы ўсеасаюзны староста, абавязвае нас аддаць усё сваё сілы і энтузіязнасць на служэнне народу. Наша самаадданая праца на карысць Радзімы будзе яму найлепшым помнікам.
Пісьмэннік Кандрат Крапіва ў сваім выступленні сказаў:
— Таварыш Калінін быў самым любімым, самым бліжэйшым папчэнікам Леніна і Сталіна на ўсім этапе барацьбы і будаўніцтва нашай вялікай краіны. Яго дзейнасць будзе служыць прыкладам у нашай працы.
— Цяжка думаць аб тым, што Міхаіла Іванавіча больш няма з намі, — гаворыць заслужаны артыст БССР С. Бірыла. — Ён з'яўляўся для нас увасабленнем якасцей палыманнага большэвіка і вялікага грамадзяніна нашай Радзімы.
Пацучымі глыбокага жалю было прасякнута і выступленне сакратара партыйнай арганізацыі Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета В. Назарава.

ПАМЯЦІ М. І. КАЛІНІНА

Жалобнымі чорнымі крыжамі
Махнула яго над лядамі,
Над лясам жніў і салдата;
Паміж велічымі магіламі,
Паміж невізанымі страгамі—
Яшчэ ведаюць страта.
Прасторы, як хмары, зацменены;
Па сэрцах, а Камчаткі да Таліна,
Прайшла непагодай кручына.
Між вучнямі мудрага Леніна,
Між вернымі другамі Сталіна
Не стала вялікага сына.

З далёкіх дзён да сучаснасці,
Хадою работніка рупнага
Прайшоў ён крутыя дарогі—
Для нашай дасягнутай цяжасці,
Для радасці векна наступнага,
Для светлага жыцця перамогі,
Мужайся-ж, мая непакорная,
Маўчыся, ідзі, працавіта,
Да новых здабыткаў, краіна!
Хай праца твая будзе спорная,
Хай будзе, у кветкі спавітая,
Вянком над магілаю сына.

Пятро ГЛЕБКА.

НЕ, ЁН ЖЫВЫ

Яго з маленства кожны ведаў,
Адкрыты рускі твор і дабрату вачэй,
І словы шчырна яго
Глыбока нам у душы запалалі.
К яму з усіх куткоў Радзімы нашай:
Ад гор каўказскіх,
З берагоў Дуная,
З прывольнай Случчыны,
З Мазырчыны лясной,
Прыходзілі ў госці людзі,
Прыходзілі шахцёры,
Лесарубы,
Салдаты мужныя,
Артысты і песняры,
Каб радзі напасці,
Каб падзяліцца горам, шчасцем
і надзеяй з ім,
Каб захаван на ўсё жыццё
Ягоных словаў цёплым

І цёплым руці ягонай.
Народы сын, ён нашым бацькам быў.
І нам не верыцца, што больш яго няма.
Мо' ён у родны кут паехаў к землякам
І там з аднасяльчанамі гаворыць,
Успамінае даўнія гадзі?
Мо' сам за паугам ходзіць?
Мо' як калісьці,
Касу мянтасці к новай каваліцы?
А музыка жалобная гучыць, гучыць,
Напамінаючы аб страце незаваротнай.
Не, ён жыве, жыве ў душы народа,
У кожным з нас, у гуле адуодовы,
У шуме ніў калгасных,
У зыяні перамогі нашай,
Куды ўсе скары ўклаў ён сэрца
і розуму свайго.
Алесь ЗАРЫЦКІ.

У час развітання

Цяжкая ростані хвіліна
Глядзіць самотнай вачыма,
Як над сваім любімым сынам
Схілялася ўся Айчына.
Як у пачэснай сумнай варце
Кляя трыны дго пастаў

Усе сны вялікай Партыі,
Наш бацька і настаўнік Сталін.
І у задумлівым абліччы,
У рысах твару дарагога
Мы бачым шлях свайго гераічнага
І будучы перамогі.
Васіль ВІТКА.

(ТАСС)

У АПОШНІ ШЛЯХ

4 чэрвеня працоўныя сталіцы нашай Радзімы—Масквы праводзілі ў апошні шлях Міхаіла Іванавіча Калініна, палыманнага патрыёта, мудрага дзяржаўнага дзеяча, вялікага рэвалюцыянера, любімага ўсіх працоўных.
Вялікая гора, якое напаткала нашу партыю, нашу дзяржаву, падзяляе ўсё савецкі народ. Вестка аб смерці вернага папчэніка Леніна і Сталіна, мудрага дзяржаўнага мужа і чалага друга народа, глыбока ўсхвалявала савецкіх людзей.
Напярэдадні ўсю ноч прадаўжалася шчыра да трынаццаці гадзін таварыша Калініна. Мноства людзей прысягнуліся ад Кіраўскіх варот, уздоўж бульвару. Уся гэтая маса людзей імкнулася павясяці ў Калонную залу, каб сказаць апошняе «бывай» незвычайнаму другу і настаўніку працоўных.
Ноччу ў Калонную залу прыбыла група генералаў на чале з Маршалам Савецкага Саюза Л. А. Говаравым. Дэлегацыя ўскладала вянкі ад Міністэрства Узброеных Сіл СССР.
Сумныя гукі жалобных мелодый. Перад трынаццаці гадзін тысячы людзей. Здаецца, што гэтымі струменю не будзе канца. Ідуць прадстаўнікі заводаў, фабрык, навукова-даследчых устаноў Маскварэдка, Дзяржжытсага, Сталінскага, Фрунзенскага, Кіраўскага раёнаў сталіцы. Тысячы позіркаў у апошні раз звяртаюцца да дарагіх рысаў.
Картоўку чэрвеньскую ноч змяняе раніца. У 8 гадзін ля трынаццаці дэлегацыя Малдаўскай ССР на чале са старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета Малдавіі т. Ф. Г. Броўка і Старшынёй Савета Міністраў Малдаўскай ССР т. Н. Г. Каваль. Дэлегацыя ўскладае вянкі з жывых кветак. Усё новае і новае вянкі ўскладалі на пастамент.
Дзесяць гадзін 30 хвілін... У Калонную залу ўваходзіць Маршал Іосіп Броз. Ці ў суправаджэнні членаў Югаслаўскай урадавай дэлегацыі. Дэлегацыя ўскладае вянкі ад братаў югаслаўскага народа, у сэрцах якога вечно будзе жыць удзячнасць да аднаго з кіраўнікоў Савецкай Дзяржавы за дапамогу ў вызваленні Югаславіі ад прыгнёту фашысцкіх захопнікаў.
Кожныя пяць хвілін змяняецца ля трынаццаці гадзін вянкі. У 11 гадзін жалобную вахту явасць Маршал Савецкага Саюза Г. К. Жукаў, Галоўны Маршал артылерыі Н. Н. Воранаў, Маршал інжынерных войск М. П. Варав'я, Маршал артылерыі Н. Д. Якаўлеў. Іх змяняюць адмірал Л. М. Галер, віцэ-адмірал П. С. Абанькі.
Вялікая гора аднолькава перажываюць жаласнікі, рабочыя, вучоныя, дзеячы культуры—усе грамадзяне нашай вялікай Радзімы.
Сардэчная удзячнасць да таварыша Калініна жыве ў сэрцы кожнага савецкага воіна, байцы, афіцэра, генерала Чырвонай Арміі ведаючы і памятаючы, што Міхаіл Іванавіч разам з Леніным і

Сталіным ствараў і будаваў Савецкую Дзяржаву; у гадзі грамадзянскай вайны Калінін выхоўваў і загартаваў савецкіх воінаў, гастрў іх волю да перамогі. Вось чаму гэтак шмат байцоў, афіцэраў і генералаў з'явілася ў Чалонную залу. Людзі праходзілі, нізка схілішы галовы, моўчкі развітваючыся з незвычайным настаўнікам і другам, які аддаў гэтулікі сіл і кіпучай энергіі ўмацаванню магутнасці нашай дзяржавы.
Неабсяжна наша Радзіма... На дзесяціках міль гавораць народы, што жыюць на яе шчаслівай зямлі. І ўсюды—ад Ціхага акіяна да Балтыкі, ад Карпат да Каўказскіх гор—імя Міхаіла Іванавіча Калініна аднолькава дорага і любіма мільёнамі людзей. Днём у Маскву самалётамі і цягнікмі пачалі прыбываць шматлікія дэлегацыі братаў рэспублік. Паслядняя народная дэлегацыя вянкі, любоўна сплеченыя рукамі грузін, узбекі, казахі, украінцаў.
У 13 гадзін прыбыла дэлегацыя Азербайджана на чале з намеснікам Старшыні Савета Міністраў Азербайджанскай ССР І. М. Іслам-Заде. У складзе дэлегацыі—Сакратар ЦК КП(б) Азербайджана Г. М. Гасанаў, Міністр Замежных Спраў Азербайджанскай ССР М. І. Аліеў, Старшыня Бакінскага горвыканкома А. Казлоў, пісьмэннік С. Рагімаў, Старшыня Цэнтральнага Камітэта прафсаюза рабочых нафтавай прамысловасці Каўказа А. Ахундаў, Усклаўшы вянкі, азербайджанцы становяцца ў ганаровую вахту. Іх змяняюць дэлегацыя Узбекістана. У складзе дэлегацыі—Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Узбекскай ССР А. Мумінаў, заслужаны настаўнік рэспублікі Х. Ісламаў, народная артыстка рэспублікі М. Тургумбаева, старшыня праўлення калгаса імя Леніна Х. Ташмухамедаў і другія.
У 13 гадзін 15 хвілін у Калонную залу прыбываюць дыпламатычны корпус, акрэдытаваны пры Савецкім Урадзе ў Маскве. Галоўны замежных пасольстваў і місіі разам са старшынёй дыпламатычнага корпуса паслом Аўганістана панам Султанам Ахмед-ханам ўскладалі ля ўваходу трыны велізарны вянкі з жывых кветак.
Члены дэлегацыі—старшыня выканкома Ленінградскага гарадскога савета дэпутатаў працоўных таварыш П. Г. Лазуцін, катравыя рабочыя, якія шмат год працуюць разам з М. І. Калініным—А. А. Куцельнік і А. К. Мірошнік, знатны муляры А. А. Кулікаў, член-карэспандэнт Акадэміі навук СССР прафесар Ленінградскага палітэхнічнага інстытута імя Калініна М. М. Карнавукаў і другія—становяцца ў ганаровую вахту Ленінградцы ўскладалі вянкі ля пастамента трыны.
Днём у Маскву прыбыла дэлегацыя казахскага народа. Паслядняя Казахстана прыбыла ў Калонную залу проста з аэрадрома. Яны прывезлі вянкі з развітанымі прывітаннем Міхаілу Іванавічу

ад металургаў, гарнякоў, тэкстыльшчыкаў і жывёлаводаў Казахстана. Усклаўшы вянкі, Намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета Казахскай ССР Ш. Ермагамбетова, Сакратар Цэнтральнага Камітэта Комуністычнай партыі (большэвікоў) Казахстана С. Якаўлеў, старшыня праўлення калгаса імя Калініна Ж. Абееў, сапраўдны член Акадэміі Навук Казахскай ССР М. Гараеў і другія становяцца ў ганаровую вахту.
Паслядоўна Казахстан змяняюць дэлегацыі далёкай Якуціі. Вось уваходзяць у залу прадстаўнікі туркменскага народа на чале са Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета Туркменскай ССР А. Бердыевым. Ускладалі вянкі паслядныя кіргіскага, грузінскага, таджыкскага народы.
У 14 гадзін прыбывае дэлегацыя Армянскай ССР, якую ўзначальвае Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Арменіі М. Паліян. Дэлегацыя толькі-што прыбыла з Ерэвана і прывезла з сабой вянкі, які ўскладае ля пастамента трыны.
Пяць гадзін. Вуліцы і плошчы, якія вядуць да Дома Саюзаў, шчыра запражаныя народам, хаця доступ у Калонную залу ўжо спынены. Ля трыны становяцца сябры, папчэнікі і родныя таварышы Калініна. Усё часцей і часцей змяняецца ганаровая вахта ля трыны.
Ля трыны становяцца прадстаўнікі саюзных рэспублік, якія працавалі рука аб руку з галоў вярхоўнага органа Савецкай Дзяржавы таварышом Калініным—таварышы М. С. Грачуха, І. Я. Варс, Ю. І. Палекіс, О. В. Кууцін, М. Паліян, А. Бердыеў.
У 18 гадзін ля трыны збіраюцца Міністры, дэпутаты і члены Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, маршалы, генералы і адміралы Чырвонай Арміі і Ваенна-Марскога Флота СССР.
... Родныя і сябры Міхаіла Іванавіча ўваходзяць на пастамент і развітаюцца з нябожчыкам. Кожны дзе хвілін змяняецца ганаровая вахта. Ля трыны—В. В. Кузняцоў, Е. М. Папоў, Г. Ф. Аляксандраў, М. Ф. Шкіратаў, Л. З. Мехліс, А. Ф. Горкін.
Надходзяць апошнія хвіліны развітання...
У 18 гадзін 15 хвілін у Калоннай залі з'яўляюцца таварышы І. В. Сталін, таварышы В. М. Молатаў, Л. П. Берыя, А. А. Жданав, А. І. Мікаін, Л. М. Кагановіч, А. А. Андрэеў, Г. М. Малаякоў, Н. А. Вазнясенскі, Н. М. Швернік, Н. А. Булганін.
Пяць хвілін прадаўжаецца гэтая апошняя вахта ля трыны слаўнага папчэніка Леніна і Сталіна, выдатнага сына нашага народа.
...
18 гадзін 40 хвілін. Таварыш Сталін, таварышы Молатаў, Берыя, Жданав, Малаякоў, Мікаін, Кагановіч, Андрэеў, Вазнясенскі, Швернік, Касыгін і Булганін падмаюць у пастамент трыну і выносяць яе на вуліцу. Вялікая гучыць сумная

мелоды Чайкоўскага, Бетховена. Труна ўстаўляецца на лафет артылерыйскай гарматы. Жалобная працэсія накіроўваецца да Краснай плошчы.
Наперадзе працэсіі—бліжэйшыя сябры Міхаіла Іванавіча явасць на аksamітных падушчачках знагароды, якімі быў узнагароджаны таварыш Калінін за сваё самаадданнае служэнне Радзіме.
Уздоўж Ахотнага раду, Манежнай плошчы і праезда Гістарычнага музея выстраіліся часткі Маскоўскага гарнізона. Наперадзе частэй жалобна схіленыя баявыя сцягі. Ганаровы вайскі эскорт суправаджае працэсію ад Дома Саюза да Крэмлём.
У 18 гадзін 55 хвілін жалобная працэсія набліжаецца да Маўзалея. Таварыш Сталін, таварышы Молатаў, Берыя, Жданав, Мікаін, Малаякоў, Кагановіч, Андрэеў, Швернік, Касыгін, Вазнясенскі, Папоў ўваходзяць на трыбуну.
Старшыня Урадавай камісіі па арганізацыі пахавання таварыша А. Н. Касягін абвясчае жалобны мітынг, прысвечаны памяці Міхаіла Іванавіча Калініна, адчыненым.
...
Мітынг закончаны. У надыйшоўшай цішыні раздаюцца сумныя гукі пахавальнага марша, які выконваецца зводным аркестрам Міністэрства Узброеных Сіл СССР.
Таварыш Сталін, члены Палітбюро ЦК ВКП(б) і члены Урадавай камісіі па арганізацыі пахавання выходзяць з трыбуны Маўзалея і падмаюць з артылерыйскага лафета трыну з цэлам Міхаіла Іванавіча. Працэсія накіроўваецца да Крэмлёмскага сцяны. Тут, у засені лейніскага Маўзалея, побач з магіламі Я. М. Сярдлова і Ф. Э. Дзяржынскага—свежая магіла. Апошні раз развітваюцца сябры і родныя з Міхаілам Іванавічам. Мінае некалькі хвілін... Труна павольна апушчаецца ў магілу.
Над Краснай плошчай ліюцца гукі жалобнага маршу. Неўзабаве іх заглушыць магутны рокат матораў. Гэта савецкія лётчыкі ў апошні раз ушанаваўшы таварыша М. І. Калініна. У неба выразным стром праносцца цяжкія бомбардыроўшчыкі. І ледзь яны схаляліся за храм Васілія Блажэннага, у неба з'явіліся звышшуткасныя знішчальнікі. Палётна страсянулі артылерыйскія залпы ў гонар высокароднага барацьбіта за вялікую справу Леніна—Сталіна.
Калі змоўклі раскаты гармат, над Крайняй плошчай, над Масквой узніклі велічныя і ўрачыстыя гукі Дзяржаўнага Гімна Савецкага Саюза, што сымбалізуе бессмертнасць справы, якой прысвяціў сваё пудоўнае жыццё Міхаіл Іванавіч Калінін.
...
Пасля пахавання перад Маўзалеём прайшлі ваенныя акадэміі, вучылішчы і часткі Маскоўскага гарнізона, якія праводзілі таварыша Калініна ў апошні шлях.

Больш увагі літаратурнай спадчыне

(Ліст чытача)

Беларуская літаратура мае сваю найбагаташую спадчыню, якая, на жаль, яшчэ да гэтага часу як след не вывучана і не ацэньвана. Больш таго, многія творы беларускіх пісьменнікаў яшчэ не сабраны і не надрукаваны. Яны або знаходзяцца ў музеях, або захоўваюцца ў прыватных асоб. Вельмі вялікі пошук з боку чытачоў на творы В. Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча, Ядвігіна Ш., Цёткі, М. Багдановіча. Зборнікі гэтых пісьменнікаў выдаваліся самае большае два разы, а некаторыя з іх толькі па аднаму разу. Творы П. Бахруча, Я. Лучыны, К. Каганца, А. Гаруна, К. Буйлы, А. Абуховіча зусім не выдаваліся асобнымі кнігамі, а між тым, яны з'яўляюцца цікавасцю не толькі для даследчыка літаратуры, але і для кожнага, хто любіць і паважае беларускую літаратуру.

За час вайны многія кнігі, якія і раней былі бібліяграфічнай рэдкасцю, беззваротна загінулі. Цяпер толькі з вялікай цяжкасцю можна знайсці фальклорныя зборнікі Шэйна, Раманава, Сержптуоўскага, Нікіфароўскага, Дабравольскага, работы па беларускай літаратуры Карскага і іншых аўтараў.

Секцыя літаратуры Акадэміі Навук БССР патрэбна неадкладна ўзяцца за падрыхтоўку выдання поўнага збору твораў Дуніна-Марцінкевіча, Багушэвіча, Цёткі, Бядулі, Чорнага, Труса, Самуіляка, Каганца, Ядвігіна Ш.

Пажадана было-б таксама перыядычна выдаваць зборнікі, дзе змяшчаць ненадрукаваныя дагэтуль творы класікаў і выдатных этнографіў, іх артыкулы, раскіданыя па рускіх і польскіх часопісах; перапіскі і дакуманты, якія захаваліся ў дзяржаўных архівах або ў прыватных асоб.

Даўно пара ўжо стварыць літаратурны архіў—узніць пад ахову ўсе рукапісы і перапіскі, якія захаваліся ў сваёй пісьменніцкай асобе.

Наспела таксама неабходнасць выдання хрэстаматыі старажытнай беларускай літаратуры, а таксама літаратуры XVII і XVIII стагоддзяў.

Для папулярызцыі імён выдатных людзей Беларусі—пісьменнікаў, артыстаў, мастакоў і вучоных пажадана выдаць серыю вялікіх партрэтаў і паштовак—рэпрадукцыяў з карцін беларускіх мастакоў. Трэба, каб культурна-асветныя установы мелі партреты вялікіх сыноў свайго народа—Г. Скарыны, К. Каліноўскага, Я. Купалу, Я. Коласа.

Наш народ, які мае багатае гістарычнае мінулае і вялікую літаратурную спадчыню, шануе імёны сваіх выдатных сыноў і любіць сваю літаратуру, якая «не толькі нашаму народу, але сусветнай культуры нясе свой дар» (М. Багдановіч).
Сцяпан АЛЕКСАНДРОВІЧ.

ДА 10-ГОДДЗЯ З ДНЯ СМЕРЦІ МАКСІМА ГОРКАГА

Урадавая бібліятэка дзейна рыхтуецца да дзесятай гадавіны з дня смерці вялікага рускага пісьменніка М. Горкага. Створана спецыяльная горкаўская камісія.

У пачатку чэрвеня бібліятэка арганізуе дзве фотавыстаўкі: адна—аб жыцці і дзейнасці пісьменніка, другая—«Горкі і Беларусь».

Апрача гэтага, работнікі бібліятэкі падбіраюць дакуманты аб праездзе Горкага праз Беларусь у 1928 і 1931 г.г. Камісія набыла прывітальны ліст Янкі Купалу Горкаму, матэрыялы пра абранне Аляксея Максімавіча ганаровым акадэмікам Акадэміі Навук БССР і яго ліст з гэтай прычыны ў Беларускаю Акадэмію.

За новымі матэрыяламі для выставак у Маскву і Ленінград выехалі работнікі бібліятэкі.

У першай палове чэрвеня для чытачоў будуць паказаны кінофільмы «Дзясніста» і «Справа Артаманава», зробленыя па творах М. Горкага.

Пры хатнім абанемце арганізуецца кніжная вітрына, дзе будуць выставлены горкаўскія творы розных выданняў.

З 1 па 10 чэрвеня, у памяшканні бібліятэкі, лектар Палітупраўлення Беларускай вайскавай акругі маёр Галенчанка зробіць для калектываў работнікаў Савета Міністраў і Міністэрстваў даклады аб жыцці і літаратурнай дзейнасці рускага пісьменніка. 15-га чэрвеня будзе арганізавана літаратурны вечар, прысвечаны памяці М. Горкага.

Акадэмія Навук БССР сумесна з Саюзам савецкіх пісьменнікаў рыхтуюць да 10-й гадавіны з дня смерці Максіма Горкага агульна-гарадскі вечар, прысвечаны літаратурнай і грамадскай дзейнасці вялікага рускага пісьменніка.

Навуковыя работнікі Акадэміі для працоўных нашай сталіцы прыгатавалі даклады на тэмы: «Максім Горкі і беларуская літаратура» (М. Ларчанка), «Творчы шлях Максіма Горкага» (Л. Філіпоўскага), «Максім Горкі і сусветная літаратура» (Н. Перкін) і інш.

Абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна наладжвае вітрыны твораў Максіма Горкага. Тры вітрыны будуць знаходзіцца ў памяшканні бібліятэкі і адна—у парку культуры і адпачынку.

На вітрынах будуць выставлены кнігі вялікага пісьменніка і крытычныя артыкулы аб яго творчасці.

18 чэрвеня адбудзецца горкаўскі літаратурны вечар, на які запрашаюцца беларускія пісьменнікі.

Работнікі бібліятэкі імя А. С. Пушкіна таксама арганізуюць у вясмі бібліятэках прадпрыемстваў сталіцы літаратурныя вітрыны і вечары, прысвечаныя творчасці Максіма Горкага.

На Гомельшчыне адзначаецца дзесяты гадавіна з дня смерці А. М. Горкага.

Ва ўсіх навучальных і грамадскіх установах, будуць зроблены даклады аб жыцці і дзейнасці выдатнага пісьменніка.

Лекцыйнае бюро пры аблвыканкоме арганізуе лекцыі аб пісьменніку на прадпрыемствах Гомеля і абласці.

Гомельская абласная бібліятэка зрабіла прыгожа аформленую выставку твораў Максіма Горкага. Арганізуецца таксама канферэнцыя чытачоў па творах пісьменніка.

П. ГЕРАСИМОВІЧ.

СУМЛЕННЕ МАСТАКА

Прырода—невывяржана крыніца характэрнага мастацтва. Часта наіраўнае вока мастака сустракае ў прыродзе такія каларыяны адценні і эфекты, што нават спрактыкаваны майстра не здольны часам знайсці на палітры фарбы, якая-б цалкам перадала адценне, якое ўспрымаецца мастаком. Перад ім заўсёды паўстаюць вялікія цяжкасці на шляху да раскрыцця характэрнага прыроды.

Вось чаму вялікі майстры мастацтва гэтак шмат і сумленна працавалі над натурай і бралі адтуль аснову для сваіх твораў. Толькі пры грунтоўным веданні прыроды мастак здольны стварыць праўдзінны вобраз.

Шматлікія прыклады з працы мастакоў-класікаў пераконваюць нас у тым, што для стварэння высокамастацкай карціны, акрамя ведання прыроды, не ў меншай ступені патрабуюцца творчы запал і адданасць мастака сваёй задуме.

Каб пераканацца ў тым, што азначае сумленнае служэнне мастака сваёй ідэі, усюды нам прыкладна.

Швэен-Морис Фальконе, згодна дагавору з рускім урадам, у 1872 годзе выканаў бронзавы помнік Пятру Першаму. Французскі мастак, які не разумее душы рускага народа і ўсёй глыбіні палітыкі Пятра, узяўся за выкананне гэтага заказа толькі таму, што лютэцкі зрабіў нешта грандыёзнае. Фальконе горача прыняў прапанову рускага пасла ў Францыі Галіцэна.

Прыехаўшы ў Пецярбург і з вялікім захапленнем прыступіў да работы, на працягу восемнаццаці месяцаў Фальконе робіць гіпсавыя мадэлі ў натуральную велічыню. Галава Пятра была выканана М. А. Коло (факт надзвычай цікавы). Вялікі майстра Фальконе ніколі не адчуваў сябе партрэтстам і даручыў адказаў частку помніка маладому скульптару Коло, якая валодала талентам партрэтчыка.

Без усякага дробижа самалюбства Фальконе, пасля няўдалай спробы вылепіць галаву Пятра, перадае гэтую складаную працу Коло, якая выдатна выканала яе.

У далейшым мастак перажывае цяжкія хвіліны. Ад пажару ў майстэрні гіне верхняя частка помніка. Толькі дзякуючы вялікім намаганням майстра помнік быў адноўлены, адліты і ўстаноўлены на вызначаным месцы.

Так быў створаны цудоўны твор мастацтва—помнік выдатнейшаму рэфарматару Расіі.

Работа Фальконе над помнікам Пятру—узор сумленнага служэння скульптара мастацтву.

Выдатнейшы крытык і мастак—праваднік перасоўнікаў І. Н. Крамскі, у лісце да мастака Васільева, пісаў: «Талант—рэч страшная, і чорт яго ведае, да чаго патрабавалі няўмольны яго. У яго толькі адна дзіла: альбо жыць, ідзі наперад, яго толькі і даглядай, для яго толькі і працуй, альбо памры і адкавай перад сумленнем».

І далей, выказваючы свае погляды на новае ў мастацтве, Крамскі пісаў: «Нам абавязкова трэба рушыць да святла, фарбы і паветра,—але... як зрабіць, каб не разгубіць па дарозе найкаштоўнейшую якасць мастака—сэрца?».

Надаючы велізарнае значэнне сардэчнасці і абавязку мастака перад сваім народам, Крамскі аддаваў шмат увагі на творы. «Майстэрства мастака заключаецца ў тым, каб «раскрыць прыроду розу».

муж чалавека». Натура з'яўляецца адзінай настаянкам. Не выпраўляць, а зразумець яе павінен мастак».

Шчырасць і адданасць свайму народу, народнасць мастацтва—такі крытэрыі Крамскага пры ацэнцы твораў мастацтва. Служэнне праўдзе—надзвычай характэрная асаблівасць для ўсёй творчасці геніяльнага Рэліна. Паказальнай у гэтых адносінах—яго работа над «Бурлакамі». Усхваляваны думкай напісаць карціну аб жыцці бурлакоў, Рэлін з усім уласцівым яму тэмпераментам і натхненнем прыняўся за работу, але ўсе эскізы, зробленыя ў майстэрні, былі нікчэмныя (нават у таго ж майстра).

Мастак Васільев, убацьваючы эскізы Рэліна, шчыра параўнаў яму ехаць на Волгу, дзе ён здолеў лабачыць сапраўднае жыццё бурлакоў. «Так, бачу эскізі акварэлю... Тут гэтыя паненкі, кавалеры, дачная абстаноўка, нешта нахвалілі пікіна; а гэтыя чумазыя вельмі неак штучна «прыкампаваюцца» да карціны для паўчэння; глядзіце, маўляў, якія мы вясняныя пачвары, гарылы. Ох, заблытаеся ты ў гэтай карціне, ужо завядаць шмат тут разважлівасці...» «Я-б на тваім месцы паехаў на Волгу—вось дзе, кажучы, сапраўдны традыцыйны тып бурлака».

І Рэлін на Волзе сапраўды знаходзіць герояў сваёй карціны.

Рэлін разумее народ, і яму быў даступны глыбокі сэнс народнага жыцця. На «Бурлакоў» Рэлін патрапіў каля пяці год. Толькі аб эпізодах карціны Стасаў пісаў: «Што ні палатно, дык тып, дык новы чалавек, які выяўляе цэлы характар, цэлы асобны свет». Калі ў 1873 годзе з'явілася карціна, гэта была цэлая падзея.

Адносна самой карціны Стасаў пісаў: «Хто паглядзіць на «Бурлакоў» Рэліна, адразу зразумее, што аўтар глыбока быў прасякнуты і ўзрушаны тымі сізнамі, якія праходзілі перад яго вачыма. Ён кратаў гэтыя рукі, «вылітаў з чыгуна, з іх жыллямі, тоўстымі і нацягнутымі, нібы вярочкі; ён доўга ўзіраўся ў гэтыя вочы і твары, добрыя і беспалюпныя, у гэтыя магунтыя целы, што хавалі мастакоў да сну і раптам яе развіталі, калі надыходзіць хвіліна цяжкай працы і трываласці. Ён бачыў гэтыя лахмы, гэтую нямачу і беднасць, гэтую загубленасць і разам дабрадушна і ўсё гэта адбілася вогненнымі рысамі на сонечным фоне яго карціны... Рэлін—радіст, як Гоголь, і столькі-ж, як ён, глыбока нацыянальны... З смеласцю ў нас бясспрыкладнай, ён, ануўшы з галавою ва ўсю глыбіню народнага жыцця, народных інтарэсаў, сапраўднасці, што сціскае сэрца».

Гонар рускага народа—Левітан,—нягледзячы на ўсе пакуты, якія чыніў яму царскі ўрад, настольна працаваў, усяляючы рускае мастацтва.

Шматлікія прыклады працы вялікіх мастакоў ліній раз сцвярджаюць словы М. Горкага аб тым, што талант—гэта праца, і словы О. Бальзака, што талант—гэта любоў да працы.

Усё, што так шчыра створана выдатнымі мастакамі мінулага, вымушае заўсёды памятаць словы У. І. Леніна аб тым, што «мастацтва належыць народу. Яно павінна ўваходзіць сваімі найбольшымі карызамі ў самую гучную шырокіх працоўных мас. Яно павінна быць зразумела гэтым масам і любіма імі. Яно павінна аб'ядноўваць пацучы, думку і волю гэтых мас, узнімаць іх. Яно павінна абуджаць у іх мастакоў і развіваць іх».

Як мізэрна на фоне ўсяго гэтага выглядае «дзейнасць» тых мастакоў, якіх спадзеюцца на свой «талант», шпуду карціну без усякага дачынення да характэрнага і сапраўднага народнага, прыкраснага сусветнасці сваіх твораў надзвычайна цінна пазнаўчай, ствараючы карціну «габінетным шляхам» без багатага зноўнага матэрыялу. Займаючыся самашуканствам, мастак вымушае нашых крытыкаў ламаць галаву над адшукваннем у такіх творах «нейкага стылю», ён часта знаходзіць сярэд апошніх сваіх абаронаў, што ў значнай ступені дэзарганізуе погляды гледача.

Якось мастацтва творы вымраецца народнай увагай. Чым большы кантыгент гледача прыцягвае да сабе мастакі твор, тым больш ахварава на сумленне мастака на гэты твор.

Максім Горкі, адказваючы на шматлікія лісты маладых аўтараў, не раз запэўняў апошніх, што ўпарта і настойна праца нараджае мастацкі каштоўнасці нават без наяўнасці таленту. Есць выпадкі, калі мастак асноўныя запаны ў сваіх творах хавае пад шыльдай шукання «нечага» новага, забываючыся пры гэтым, што бурлак падказалі Рэліну і фарбы, і свет, і форму. Аднак, гэты пошукі новага ўсё час павінны быць, але іх гледчы не павінен адчуваць.

Пытанне сумлення мастака—гэта надзвычайнае пытанне.

Усе лепшыя каштоўнасці беларускага выяўленчага мастацтва, амаль поўнасцю знішчаны нямецка-фашысцкімі барбарамі.

Для стварэння твораў, вартых нашай эпохі, патрэбны такі творчы запал, такі размах і такое сумленне ў рабоце, якога не ведалі мастакі дагэтуль.

На вялікі жаль, шмат якіх твораў, выкананых па заказе Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР за 1945 год, рэзка разыходзіцца з патрабаваннямі часу. Ад сапраўднага мастацтва іх аддзяляе вельмі значная дыстанцыя. Для ілюстрацыі можна прывесці найбольш слабыя з іх.

Мастак М. Філіповіч напісаў карціну «Партызаны перад боем». У гэтым лесе пасярод палычкі стаіць стол. Лі стала сядзець шэсць узброеных мужчын і адна жанчына. На заднім плане знаходзіцца зямлянка, яе ахоўваюць тры вартавы. Правае ўскраіна лесу запуюнена партызанамі, кожнаму з іх мастак даў зручную работу.

Пры разглядзе гэтай карціны, першае, што ўраціць гледача, гэта найіснуючы вырашэння тэмы, беднасць думкі і адсутнасць характэрнага. Адсутнічае не толькі сабранасць і тыповасць падзеі, але і больш-менш пісьменны рысунак. Не спраўніўся мастак і з колерам. Няма сакавітасці і экспрэсіўнага колеру, усё ён вялі, пахулькі, не ў тоне.

Гледачу няцяжка здагадацца, што мастак не ўявіў сабе сваіх герояў. Адсутнічае вобраз чалавека, які ўзнавае дзейненне. Усе дэталі карціны ўспрымаюцца адвольна, адсюль—супакой і статычнасць, а значыць і нежывасць. Зместам карціны з'яўляецца нейкая выпадковае дзейненне. А гэта ўжо набліжэнне да натуралізма.

Што датычыцца кампазіцыйнай пабудовы, дык і тут шмат няўстойлівасці. Маючы гэтулькі заганаў, карціна «Партызаны перад боем» уяўляе безпамажнае намаганне мастака. Гэтая безпамажнасць тлумачыцца шмат якімі прычынамі.

Мастак не выкарыстаў усіх тых магчымасцей, якія мог і абавязаны быў выкарыстаць.

Ласы нашай рэспублікі яшчэ і цяпер захаваў свежыя сляды партызанскага жыцця і барацьбы. У кожным калгасе і нават горадзе можна сустрэць тыповых герояў. Сярод іх мастак здолеў-бы знайсці герояў для сваёй карціны. Шматлікія згоды, напісаныя неспрэчна з прыроды, пры наяўнасці натхненнай працы над карцінай, безумоўна, забяспечылі-б мастаку поспех.

Карціна «Партызаны перад боем» з мастацкага боку не заслугоўвае таго, каб весці аб ёй якую-небудзь сур'ёзную гаворку. Такая работа з'яўляецца ўзорам таго, як непрацаваць.

Не лепшая і другая карціна таго ж аўтара—«Нейжаж «Бусьлі»».

Павучальным будзе прыгадаць карціну мастака Даўгіна «Падпольны райком». У нейкім хляве, ля стала, зробленага з бочкі, і скрынкі, сядзіць чалавек і разглядае карту. Цэнтральнае месца займае другі чалавек, апранены павайсковому і, як відаць, паддзены ў якасці галоўнай асобы. Нарысаваны ён вельмі слаба. Гэтай фігурай мастак хацеў паказаць сакратара падпольнага райкома партыі. Справа, на парэдным плане, сядзіць нечым заняты двое мужчын, што робяць яны—здагадацца немагчыма.

Спіс гэтых можна было-б папоўніць, але ў гэтым няма патрэбы, бо хібы названых вышэй карцін з'яўляюцца характэрнымі і для шмат іншых. У час аднаўленчай працы нашага народа, гостра стаўленае пытанне аб сумленным адносінах да сваіх абавязкаў кожнага творчага работніка. Гледач хоча убачыць на карціне прыгажосць свайго краіны, магунтасць свайго народа і праўдзінныя вобразы савецкіх людзей, якія здзілілі свет сваімі перамогамі. Безумоўна, гэта даволі цяжкая праца, але мастацтва заўсёды было цяжкай галінай чалавечай дзейнасці.

Канцэрт чырвонаармейскага ансамбля

У памяшканні Акруговага дома афіцэраў адбыўся чарговы канцэрт Чырвонаармейскага ансамбля песні і танца Беларускай Акругі войск Міністэрства ўнутраных спраў (мастакі кіраўнік А. Жыткевіч). У афішы канцэрт меў назву, якая шмат абяцала: «Табэ спяваем, Айчына». Публіка магла спадзевацца, што яна убачыць і пачуе зместоўны мантаж, аб'яднаны адзінай думкай. Аднак, замест мантажа праграма выступлення ансамбля складалася з розных пасобных нумароў.

Канферанс канцэрта ансамбля меў вельмі адцягненую сувязь з творами, што выконваліся і, відавочна, абодва канферансе (Жыткевіч і Жараў), зразумёўшы гэта, нават пакінулі спробу даць гледачу адчуць гэтую сувязь і пераклічыліся з сярэдзіны 1-га аддзялення канцэрта на досыць старыя і танныя жарты (накштат: «Лясныя бліскучыя, як пражэктар» і г.д.).

Харавая група ансамбля, параўнаўчы невялікая, але трэба шчыра сказаць, што яна, пад кіраўніцтвам Асіпіхіна, спявае эладжана, чыста; хор валодае гнуткай нуюнаіскай. Удала ім выканана ў суправаджэнні інструментальнай групы «Кантата аб Сталіне» Александрова.

Гаварыць аб дэжае, які прымаў удзел у канцэрте, вельмі цяжка, бо, па-сутнасці, ён не меў магчымасці выявіць сябе, як калектыву (калі не лічыць сыграны ім у 2-ім аддзяленні канцэрта «Уступ», які не столькі музычны, колькі шумны).

Мацнейшая за іншыя калектывы ансамбля яго танцавальная група

(пастаноўчык засл. арт. БССР С. Дрэчын).

Танцоры валодаюць добрай тэхнікай і лёгкасцю выканання. Праўда, у «Чырвонаармейскім танцы» хацелася-б большай дакладнасці агульнага рысунку танцаў, а ў «Рускім танцы» трэба адмовіцца ад «класічна-балетнага» вырашэння яго.

Асабліва ўдала выкананы жартоўны танец артыстамі Іонычавым, Раманавым і Гусевым.

Найбольш слабая ў ансамблі—гэта група салістаў. У спевака П. Рагачэнікі непрыемна па тэмбру голас, дрэнная дыкцыя, назіраецца схільнасць да таннай саладжавасці. У арт. А. Руфава адчуваецца ўмельства спяваць, але яму неабходна адмовіцца ад штатна ў выкананні і механічнага перамянення Лемешана (у песні «Ах ты, душачка»).

Вылучаецца сярод астатніх салістаў артыст Качаржэнка, які валодае прыгожым голасам і поўным артыстызмам. Асабліва ўдала ён спявае ўкраінскую народную песню «Давольно я на небом і «Кабачок» у суправаджэнні хора.

Выкананне баяістам А. Балотавым вальса І. Штрауса пакінула ўражанне вучнёўскай ігры.

Для таго, каб ансамбль захаваў значэнне мастацкай адзінкі са сваім творчым абліччам, яго кіраўніцтва трэба сур'ёзна ўзяцца за падрыхтоўку больш высокаякаснага рэпертуара, узяць тэхніку выканання.

І. НІСНЕВІЧ.

К. ЦІГОУ.

Баявое братэрства

У 1858 годзе, у сямі галіцыйскага кавалера Якава Франко, нарадзіўся сын Іван; праз дваццаць чатыры гады на Беларусі, у сямі Дамініка Луцэвіча, нарадзіўся сын Янка. І вась на шляху жыцця лёс звёў, з'яднаў творца і гістарычна гэтых двух вялікіх людзей, двух геніяльных песняроў, чалавечай, «музыкаў» праўды, двух самаадданага змагароў за волю і шчасце сваіх народаў, двух нястомных себідатаў асветніцтва.

Вялікі ўкраінскі паэт і вучоны Іван Якаўлевіч Франко, трыццацігоддзе з дня смерці якога адзначыла наша савецкая краіна 28 мая гэтага года, жыў і тварыў на скрыжаванні двух стагоддзяў, на стыку двух «эканамічных» сістэм—феадальна-прыгонніцкай і капіталістычнай.

Назральным вокам пісьменніка-рэаліста сачыў Франко за складаным пераплацецямі сацыяльных, эканамічных і нацыянальных адносін. Ён бачыў навокала прыгнет, гора і пакуты свайго народа, галечу, голад. Ён упершыню не толькі ва ўкраінскай, але і ў сусветнай літаратуры адлюстравуў рабочы рух у апошніх «Барыслаўскіх смяецца» і ў ніжніх славуцых «Барыслаўскіх апавяданняў». Ён, як і найвялікшы народны лясляр Украіны І. В. Шаўчэнка, адлюстравуў у сваёй творчасці сямія патаемна думкі і мары свайго народа, запавятыя надзеі яго. Таму не адойчы спасцігала яго вясчасце і трычы ён сядзеў у турме. Завошта?

Жадаў для закутых яе долі,
Жадаў абяздольнае волю,
І шчасця для бедных застрэх—

І гэта адзіны мой грэх,—
І мясцэ ён у сваім вершы «Думы ў турме».

І калі куплены слязамі тымі,
Дзець волі прыдзе светлы, нібы промні,
Няхай у хораме тым новым між
другімі

Хто-небудзь і мяне надобно ўспомніць...
У тых дні, калі нарадзіўся вялікі
пясняр беларускага народа Янка Купала,
палачны голас Івана Франко гучэў ужо
далёка па-за межамі былой царскай Расіі.

Хіда-ж не тыя матывы пакладзены ў
славуцкі цыкл вершаў Івана Франко
«Галіцыйскія малюнкі», дзе раскрываецца
гаротнае жыццё ўкраінскага селяніна?

«Ой, мала зямліцы! З такой цеснотай
І ў дзверы, і ў вокны даўгі праби-
раюцца...»

Пягібель прыходзіць... Як рыба аб лёд,
Мы б'емся ў бяздзі і няволі.
Што скажаш ім? Дзе адшукае народ
Шляхі да шчаслівае долі?

Паней Іван Франко вырашае гэту
проблему. Яму бліжэй і зразумелы ідэалы
простага чалавека. Навука, асвета

Літаратурны календар

Восемдзесят год таму нарадзіўся вядомы армянскі паэт Акап Акапян. Першыя творы А. Акапяна былі надрукаваны ў 1893 г. у армянскім часопісе «Молат».

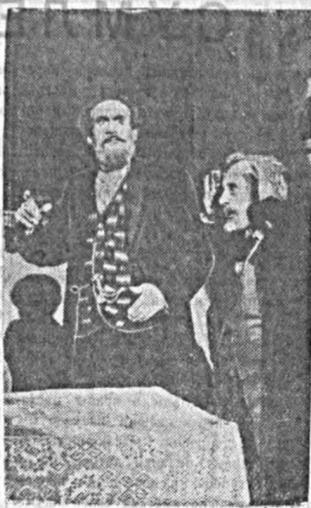
ОПЕРА НА СЦЭНЕ МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ

У Мінскім Доме народнай творчасці ідзе падрыхтоўка да абласнога агляда мастацкай самадзейнасці, у якім прымуць удзел танцавальныя і музычныя калектывы, а таксама асобныя спевакі і танцоры.

ДАСЛЕДВАННЕ РАБОЧАГА ФАЛЬКЛОРУ

Пачынаючы з 1932 года, супрацоўнік Інстытута літаратуры Акадэміі Навук СССР у Ленінградзе дацэнт П. Шыраева праводзіла запіс рабочых песень, прыпевак, прыказак на асноўных ленинградскіх заводах і на заводах паўночных градоў Савецкага Саюза.

А. МАГІЛЯНСКІ, гор. Ленінград.

Спектакль «Запрацаваны хлеб» у Беларускай Дзяржаўнай драматычным тэатры імя Янкі Купалы.

МАСТАЦЦІЯ МАЙСТЭРНИ

Да вайны ў Мінску існаваў камбінат выяўленчага мастацтва, які быў вядомы сваёй прадукцыяй далёка за межамі нашай рэспублікі.

Прадукцыя майстэрні разыходзіла не толькі ў нашай рэспубліцы, але адсылаецца і на Каўказ, і ў Прыбалтыйскія рэспублікі і г. д.

Літаратурныя серады ў Брэсце

Пры брэсцкай абласной газеце «Звезда» сістэматычна наладжваюцца літаратурныя серады, на якіх разглядаюцца новыя творы савецкіх пісьменнікаў.

„БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ“

Пад такой назвай Музычнае Дзяржаўнае Выдавецтва выпусціла зборнік з 9 песень (рэдактар В. Герчык, тэхрэдактар М. Варанцова).

Відаць, у зборніку сабраны ўсё лепшае, што напісана да гэтага часу — надуманае, хоць мала знаёмы з сапраўдным становішчам справы.

Якое памылковае ўяўленне аб вакальнай беларускай творчасці — звычайнае, звязанае з беларускай музыкай, кожны, хто ведае, што імяна гадзі Вялікай Айчыннай вайны з'явіліся найбольш плённымі гадамі творчасці беларускіх кампазітараў і што выданае колькасць твораў (да 25-годдзя БССР) толькі значна частка ўсяго, што ёсць у навушцы, варты апусціць.

Справаўды, чаму пры абмежаванай колькасці твораў, што выдаюцца, і абмежаваным коле аўтараў (Палонскі, Багатыроў, Клумаў, Любан і Анцаў) увядзены саўтараў М. Анцаў, які зусім не звязаны з Саюзам кампазітараў БССР і, вядома, не меў падстаў на выданне сваёй творы, чым вядучы кампазітары Беларусі (тым больш, што яго апрацоўка не з'яўляецца ўзорнай)?

Чаму наогул зборнік мае такую танальную аднастайнасць (фа і соль) і

характарызуецца пераважна мінорным ладам (з 9 песень — 6 мінорных)?

Апрача таго, зборнік мае і тэхнічныя хібы. Напрыклад, у апрацоўцы народнай песні «Кума мая, кумачка» (А. Клумаў) у 7-м такце няправільна дзецца дзюбня нот (лішняя кропка пры 4-й васьмушыцы), у 8-м такце няправільна дзецца мелодыя (два крайнія гукі павінны быць фа—соль, як у 4-м такце, а надрукавана соль—ля), не слігваны (не злітыя) два першыя гукі. Няправільна паказаны знак паўтара першага куплета, павінен паўтарацца не палкам увесь куплет (9 тактаў), а толькі тры апошнія такты, бо па структуры — песня складаецца з 4-х трохтактаў, цалкам утвараючы 12-ты такт, што і падцвярджаецца наступнай будовай куплету.

Не варты было б раскідваць творы аднаго-ж і таго кампазітара па зборніку, лепш было б іх згрупаваць разам, напрыклад, апрацоўку Багатырова «Што за месяц» замест таго, каб змясціць яго 5-м нумарам, належаць-б паставіць 3-м, г. зн. пасля яго песні «За родную Беларусь», там-б гэтым самым згрупаваліся апрацоўкі Клумава.

У заключэнне хочацца адзначыць, што не заўсёды можна пагадзіцца з выбарам саміх апрацовак народных песень. Гэта раней усяго тычыцца апрацовак кампазітара А. Клумава які, хаця і з'яўляецца адным з найбольш таленавітых і арыгінальных беларускіх кампазітараў, аўтарам цудоўных інструментальных твораў, дзе выкарыстаны народныя песні, але ў сваіх вакальных апрацоўках, ставячы за мэта мадэрнізацыю гарманічнай моцы фортаніянага суправаджэння, часта недаацэньвае сталевае асаблівасці песні. Але гэта пытанне ўжо асобнага артыкула.

С. НІСЧЕВІЧ.

Карл-Марыя Вебер

(Да 120-годдзя з дня смерці)

Калі ў пачатку XIX стагоддзя ў літаратуры і мастацтве, у прыватнасці ў музыцы, на змену формам класіцызму прыйшоў романтизм, уплыў яго не мог не закрануць самага яркага спалучэння музыкі і слова — оперы.

Геніяльным рэфарматарам оперы, дзякуючы якому гэты від мастацтва стаў на шлях романтизма, быў Карл-Марыя Вебер.

Вебер нарадзіўся ў 1786 годзе, у гор. Эціне ў сям'і правіцельскага опернага капельмайстра і антрэпрэнара. Яго выключныя музычныя здольнасці выявіліся ў галіне фортаніянай ігры.

Хутка таксама выявіўся і яго кампазітарскі талент. Ва ўзросце 12—13 год ён ужо спрабуе пісаць свае першыя оперы.

Вучыўся Вебер некаторы час у Міхаіла Гайдна — брата вялікага кампазітара, а пазней, у юнацкія гады, у вядомага ў той час кампазітара і педагога Фоглера, у якога вучыўся таксама і Мейербер.

Вебер, Мейербер і яшчэ некалькі вучняў Фоглера стварылі нават гэтак званы «Гарманічнае аб'яднанне», якое мела свае мастацкія і гуманітарныя мэты.

Яшчэ юнаком Вебер дырыжыруе ў брэслаўскім оперным тэатры, а пазней кіруе тэатрам оперы ў Празе, а з 1816 г. пераходзіць у Дрездэн, дзе і пачынаецца яго плённая творчая работа.

Першыя яго дзве оперы, напісаныя яшчэ ва ўзросце 12—14 год: «Сіла кахання і віна» і «Нямая лесная дзяўчына», а таксама опера «Абу-Гасан», створаныя ў гады навування ў Фоглера, уяўляюць сабою яшчэ толькі першапачатковую ступень творчасці. Фактычна першым яго спелым творам, сапраўды буйнага значэння, з'яўляецца опера «Фрэйшцц» («Вольныя стралок»), названая ў нас у XX стагоддзі «Стралок-чараўнік», бо слова «вольныя» царская цензура палічыла «крамольным».

Над гэтай операй Вебер працаваў пяць год. У 1821 г. опера ўпершыню была выканана з вялікім поспехам. Гэта была першая рамантичная опера, створаная ў процілегласці віртуознай італьянскай оперы, якая панавала тады на сцэне. У «Фрэйшцц» ярка выступаюць характэрныя рысы романтизму. Тут і фантастычны свет вядомай, тут і ідэалістычная барацьба светлых і цёмных сіл натуры, тут і яркі малюнак народнага побыту. Вядучая роля ў оперы належыць аркестру.

Наступнай операй Вебера была «Эўрыята». У гэтай вялікай рамантичнай оперы на легендарную тэматыку прыгажосць веберскай музыкі выявілася з іменнай сілай, чым у папярэдняй, а выдатная уверцюра не лічыцца адным з лепшых аркестровых твораў. Выдатнымі якасцямі вызначаецца і музыка Вебера да п'есы «Прэцыёзы» (па навае Сэрвантэса).

Але Вебер быў не толькі оперным кампазітарам. Творчасць яго ахапляе амаль усе жанры музыкі. З'яўляюцца выдатнымі пісьмамі, ён стварыў шмат таленавітых фортаніяных твораў (санаты, канцэрты, «бліскаучае рондо», «канцэрцішко» для фортаніяна з аркестрам, вядомую вальсавую сюіту «Запахніце да танца»), якія з'явіліся значным укладам у гісторыю развіцця фортаніянай віртуознай тэхнікі. Напісаў ён і рад каштоўных сімфанічных твораў, вакальных, харавых, кантат. У супроцілегласць большасці кампазітараў эпохі романтизму, Вебер шмат пісаў для духавых інструментаў (сярод твораў для духавых інструментаў рад канцэртаў з аркестрам — канцэрт для кларнета, для фягота, для валторны).

У 1826 г. (апошнім годзе свайго жыцця) Вебер, смяротна хворы на сухоты, піша па заказе Лонданскага Ковент-гардэнскага опернага тэатра сваю апошнюю цудоўную фантастычную оперу «Аберон» па сюжэту Віланда.

Паводле кантракта Вебер павінен быў сам дырыжыраваць у Лондане дваццаціпачаты першы спектакль «Аберон». Намагаючы апаціна сілы, ён выканаў гэтую ўмову, і праз некалькі дзён (6-га чэрвеня 1826 г.) памёр.

Фантастычныя вобразы казачных эльфаў з «Аберона» знайшлі сваё адлюстраванне ў «Сне ў летнюю ноч» Мэндэльсона, пад уплывам веберскай «Прэцыёзы» ствараліся і іспанскія мелодыі ў «Кармэн» Біза, а Берліэ і Вагнер у інструментальных сваіх твораў таксама грунтаваліся на веберскай прыклад.

З дня смерці Вебера прайшло 120 год. І за гэты час музыка (і ў прыватнасці оперная) многіх нават выдатных сучаснікаў Вебера выйшла з рэпертуара.

Аднак, творы Вебера застаюцца не толькі класічным узорам, але яны панаранешаму займаюць пачэснае месца ў оперным і канцэртным рэпертуары ўсіх краін свету.

Ул. ЗАЛКІНД.

Абмернаванне новай оперы Р. Пункста

31-га мая ў Беларускай Дзяржаўнай тэатры оперы і балета адбылося абмеркаванне двух актаў оперы кампазітара Р. Пункста «Маша» (лібрэта напісана К. Пуроўскім паводле пазмы Янкі Купалы «Магіла льва»).

У абмеркаванні оперы бралі ўдзел: народная артыстка СССР і БССР Л. Александровская, народныя артысты

БССР І. Балочін, М. Дзянісаў, І. Нікалаева, дырэктар тэатра оперы і балета У. Стэльмах, мастацкі кіраўнік тэатра оперы і балета А. Брон, галоўны хормайстра тэатра Г. Пятроў, рэжысёр тэатра В. Барысевіч, канцэртмайстра тэатра С. Талкачова, кампазітары: заслужаны дзеяч мастацтва Я. Цікоці, Д. Лукас, П. Падкавіраў, Н. Сакалоўскі, крытык М. Модэль і другія.

Маладзёжнае літаратурнае аб'яднанне. Пры газеце «Чырвоная змена» і 5 чэрвеня адбылося чарговае паседжанне літаратурнага аб'яднання, на якім была разгледжана творчасць маладых паэтаў Я. Цішоўска (дакладчык К. Цішоў) і Л. Токвары (дакладчык З. Кавалёў).

Рэдкалегія: Л. Александровская, А. Багатыроў, Г. Глебаў, Якуб Колас, А. Куляшоў (адказны рэдактар), А. Кучар (намеснік адказнага рэдактара), П. Пестрак, Г. Таран.

„ПОЛЫМЯ“ № 4

Выйшаў з друку чацвёрты нумар «Полымя». Часопіс адкрываецца вершам Пятра Глебкі пад агульнай назвай «Думы і вобразы, куды ўвайшлі: «Дзень вайны», «Мужайцеся», «Галасы дарог», «Мы вернемся», «Упарцасць», «Хмара», «Пасланец», «Аповесць пра каця», «Пра кнігі». Вершы былі напісаны аўтарам у дні Айчыннай вайны і да гэтага часу нідзе не друкаваліся.

Праза ў нумары прадстаўлена апазданнем Піліпа Пестрака «Муж і жонка» і прагнем аповесці М. Садковіча і Е. Львова «Георгі Скарына» ў перакладзе М. Клімковіча.

У нумары змешчаны творы Леся Украінкі «Мой шлях», «Да гадавіны», «Ох, як мне цяжка», «Зорка паэзіі» і «Мелодыі» (пераклад Эды Агніцвер), а таксама вершы Алеся Зарыцкага, Рамана Сабаленкі, Васіля Матвусіва і загінуўшага ў баях з нямецкімі захопнікамі паэта Аляксея Коршака.

У аддзеле крытыкі і біяграфіі — артыкулы Л. Філіпоўскай «Творчасць Якуба Коласа ў дні Айчыннай вайны і перамогі», Л. Барага «Казачнік Рэдка» і рэцэнзія І. Астахава на паэму А. Куляшова «Прыгоды цымбал».

ДВА СПЕКТАКЛІ АСТРОЎСКАГА

(Ліст з Ленінграда)

розных адценняў стварае яна характар рускай жанчыны, у якой ёсць моцная работа ў чалавека, у яго душэўную прыгажосць, у яго вялікасць.

Ад першых сцэн, дзе пачынаецца падзеі, што скалыхнулі дом Каркунова ў сувязі з запаветам, да фінальнага спектакля, калі Вера Плілаўна адмаўляецца ад дарованай Каркунова, яна застаецца ўсё той-жа яснай і проста, і толькі расце і шырыцца вялікая яе чалавечнасць, і ўсё выразней выяўляецца сіла яе жаночай душы, яе характар і недзе далёка захаваны прэтэст, які лёдз выбіваецца навокалі.

Здзічэла я — гаворыць Вера Плілаўна, на слухаючы балатню купецкіх дам, у гэтых словах і тут і пакара. Але яна імкнецца да другіх, бліжэй ёй ідэальна.

Выдатны камедыян талент ір. арт. РСФСР Е. Граноўскай дазволіў ёй стварыць каларытную фігуру Апалянін Пінфілаўны і гэта яшчэ больш вышукліла цэнтральны вобраз спектакля — вобраз Веры Плілаўны.

Заслужаны дзеяч мастацтва А. Ларыкаў вельмі сакавіта намаляваў купца Каркунова, што прагне да наймы, бацца адплаты за зробленае ў жыцці, страшэнна прыбітага да адчування страты ўлады над Верай Плілаўнай.

ванню. Ён пляце інтрыгі вакол Веры Плілаўны, не падарачы, што сам амураве сваёй жонкай Волгай. Ён прыцягвае да сябе вандроўніка, які надзвычай трапна прыкмету ў ім бліжэй душы: «Жо ці не таварыша шукаеш?» Цудоўна праводзіць актёр-фінальную сцэну трэцяга акта.

Спектакль ідзе ў дэкарацыях мастака Л. Рыкава, якія падкрэсліваюць атмосферу купецкага дома.

Як і «Сэрца не камень», «Апошняя ахвяра» належыць да ліку забытых і малавядомых нашаму глядачу камедый Астроўскага. Пераглядаючы спадчыну вялікага рускага драматурга, тэатр стварае свой выбар імяна на гэтай п'есе. Гісторыя кахання Юліі Тугінай да маладога чалавека Валзіма Дульчына, што з'яўляецца кніж над яе пачуццямі, дэлав магічымасць тэатру разгарнуць гледаць характараў, якія дэвалююць іны раз адступаць ад традыцыйнага тлумачэння герояў Астроўскага. Пастаноўшчык спектакля М. Чэжагоў пайшоў тут па шляху наглыбленых шуканняў і з'яўляецца гледачу гаму ронастайных пачуццямі і перажыванняў, уласцівых душы рускай жанчыны.

У вобразах Юліі Тугінай і Веры Плілаўны шмат агульных рысаў. Тугіна — глыбока-нацыянальны характар. Гэта — жанчына, зольная самааддана кахаць і верыць. У іных умовах і ў іных абставінах гэтым зародкі развіліся і далі-б высокародныя парасткі. Але вося на яе шляху з'яўляецца Валзім Дульчынін, і свет, створаны пачуццямі і ўяўленнем Тугінай, разбураецца, а яна, згнаныя вайна і ашуканая, вымушана пайсці да багатага купца Флора Фядульчына.

Тугіна — вялікая ўдача засл. арт. РСФСР Е. Мяздзедзевай. Як і работа Казіко, работа Мяздзедзевай належыць да ліку найбольш значных аркестрычных удач сезона. І ў сваёй непарушанай і даверлівасці, і ў сваім гарачым каханні, і ў згубе сваіх пачуццям яна застаецца гордай і душэўна-чыстай жанчынай, як-бы раскідваючы вакол сябе праменні святла — праўды і веры.

Вобраз Дульчына намаляваны драматургам складана і супярэчліва. Тэатр падкрэсліў супярэчлівасць гэтай фігуры, якая нааддэлае шматлікімі жаданнімі і імкненнямі, але ў складанай атмасферы 70-х гадоў з'явілася ахвярай свайго стагоддзя («Ахвяра стагоддзя» — так і называў Астроўскі сваю п'есу ў першым варыянце). Артыст Г. Хаванаў іграе Дульчына тэмпераментна і стварае вобраз цэласны і цікавы.

Цікавы ў ролі Флора Фядульчына арт. В. Казарынаў. Флор Фядульчы — багаты купец. У ім надзвычай моцны рысы купецкага характара і Казарынаў падкрэслівае гэтыя рысы і дэбрысцю галаса, і гастрыёй позірака, і ўзвужэнасцю рухаў. Аднак, Флор Фядульчы нека падсвядома адчувае з'яўленне ў рускім жыцці новага.

Флор Фядульчы кахае Тугіна, але, нават адчуваючы, што Дульчынін прынясе ёй пагібель, ён насуперак сабе ідзе на сустрэчу з жаданнем. Так вытлумачае тэатр гэты вобраз, пасаўляючы яго традыцыйных купецкіх рысаў і надаючы ім самым яму большую глыбіню.

Абадва гэтыя спектаклі ленинградскіх тэатраў могуць быць аднесены да ліку найбольш цікавых работ савецкага тэатра над спадчынай вялікага рускага драматурга.

А. БЕЙЛІН.